

دائرة المعارف يهود

حميدرضا شریعتمداری

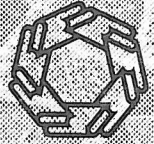
د. مسیری، عبدالوهاب، موسوعة اليهود و اليهودية و الصهيونية، چاپ اول، دارالشروق، قاهره (و بیروت)، ۱۹۹۹، ۸ مجلد رحلی، در مجموع ۲۸۴۸ صفحه

به تازگی در کشور مصر دائرةالمعارفی بدیع پیرامون یهودیت انتشار یافته است. این دائرةالمعارف که توسط ناشر معروف و موفق مصری، دارالشروق به طبع رسیده، محصول تلاش و مدیریت عبدالوهاب مسیری طی یک ربع قرن کار مداوم و گروهی است. دکتر مسیری تحصیلات عالی خود را در زمینه ادبیات انگلیس و آمریکا و ادبیات تطبیقی، در دانشگاه رتجز (Rutgers University) در آمریکا به انجام رسانیده است. تحقیقات و تألیفات وی - علی رغم رشته تحصیلی اش - بیشتر به حوزه یهودیت و صهیونیسم معطوف است. با این همه، از وی آثار متعددی نیز در باب ادبیات انگلیسی و نیز ادبیات فلسطینی و یهودی به چاپ رسیده است. وی به مباحث جامعه شناختی و فلسفی نیز اهتمام زیادی دارد. معرفی تفصیلی آثار چاپ شده و در آستانه چاپ وی، در جلد هشتم موسوعه (ص ۱۷۷) آمده است. برخی از مناصب اداری و دانشگاهی وی از گذشته تا کنون چنین است:

- کارشناس صهیونیسم در مرکز مطالعات استراتژیک اهرام (۱۹۶۹ - ۱۹۷۵)؛
- عضو نمایندگی دائمی اتحادیه عرب در سازمان ملل (۱۹۷۵ - ۱۹۷۹)؛
- استاد در دانشگاههای عین شمس، ملک سعود و دانشگاه کویت (۱۹۷۹ - ۱۹۸۹)؛
- مشاور علمی مؤسسه جهانی اندیشه اسلامی (المعهد العالمی للفکر الاسلامی از ۱۹۸۹ تا کنون)؛

- عضو هیئت امنای دانشگاه علوم اسلامی و اجتماعی واشنگتن (از ۱۹۹۷ تا کنون).

عبدالوهاب مسیری در سال ۱۹۷۵ اقدام به چاپ دائرةالمعارف مفاهیم و اصطلاحات صهیونیزم نمود. این کتاب نقطه آغاز تلاش همه جانبه او برای تدوین دائرةالمعارف جامع یهود گشت. به اعتقاد وی، بسیاری از اصطلاحات و واژه‌های به کار رفته در گفته‌ها و نوشته‌های صهیونیستها معانی خاصی دارد که با معانی آنها در آثار دیگران کاملاً متفاوت است. از این رو، بازخوانی این واژگان و فهم و تبیین آنها امری است ضروری و بایستی. سر ویراستار در جلد اول موسوعه، در بخش مشکلات نظری، زبان و ادبیات تحلیلی عرب را در فهم و تبیین یهودیت و صهیونیزم کاملاً نارسا می‌داند و معایب آن را چنین برمی‌شمرد:

۱. بسیاری از تحلیلها، آگاهانه یا ناآگاهانه بر انگاره‌های غریبها مبتنی است. تلقی غریبها از یهودیت، برگرفته از آموزه‌های انجیلی است. بر این اساس، یهودیان موجودیتی مستقل هستند که در تاریخ مستقل خود در حرکت‌اند. آنان زمانی در بیابانها سرگردان بودند. سپس در کنعان و پس از آن در مصر استقرار یافتند. هم اکنون نیز در نقاط مختلف جهان به ویژه در آمریکا و اروپا سرگردان‌اند و مدت زمانی است که فلسطین قبله آمال آنها شده است. در تلقی غربی، یهودیها یا فرشتگان محبوبند یا شیطانهای مبعوض و مطرود. یا مرکز هستی هستند و تاریخ انسانی بدون آنها فاقد هر قدرتی برای حرکت و پویا است و یا فقط ابزار یا شیئی حاشیه‌ای هستند که هیچ اهمیت ذاتی ندارند. در این نگاه، بسیاری از اطلاعات کنار گذاشته شده، زیرا اهمیت نداشته است.

۲. با الهام از طرز تلقی غریبها، عقلانیت عربی بدین سو گراییده است که یهودیان را از روند تمدنی، تاریخی و انسانی خود جدا کند و آنان را از ویژگیهای انسانی‌شان جدا سازد. تاریخ به عنوان منبع اساسی شناخت انسانها و قومیتها، در این نگرش مورد غفلت قرار گرفته است.

۳. بر اثر غفلت از این رویکرد تاریخی - انسانی، نگرش عرب به پدیدارها و رویدادهای یهودی، به عنوان واقعیاتی کلی و ترکیبی - با نمودهایی مختلف در سطوح سیاسی، اقتصادی، دینی و معرفتی - مطرح نبوده است. از این رو، زبان تحلیلی عرب به صورتی افراطی سیاست زده شده است، به گونه‌ای که هر موضوعی در چارچوب ابعاد مستقیم سیاسی و اقتصادی آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و ابعاد معرفتی آن - یعنی نوع نگاه یهودیها به هستی و نوع نگاه غریبها به خودشان و به یهودیها - مورد بی‌اعتنایی واقع

می‌شود. روشن است که بدون توجه به این ابعاد، نمی‌توان ابعاد سیاسی و اقتصادی را به خوبی فهمید.

۴. نقیصه دیگر، تلقی کردن تفکر صهیونیسم به صورت مجموعه‌ای از اندیشه‌های صهیونیستی بدون هیچ ربط و نسبتی میان آنهاست، در حالی که این طرز تفکر، منظومه‌ای است به هم پیوسته، که هر جزء آن جزء دیگر را تبیین و تکمیل می‌کند.

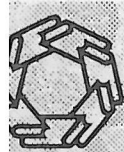
۵. در نوع نگاه اعراب و ویژگی اسکانی صهیونیست‌ها یعنی روحیه وطن‌گزینی و سکونت و ماندگاری در مناطق تحت نفوذ نادیده گرفته شده است. صهیونیست‌ها در پی تسلط بر فلسطین و به خدمت گرفتن مردم نیستند، بلکه مطلوب اصلی آنان اشغال سرزمین، اخراج ساکنان آن و وطن دائمی قرار دادن آن است.

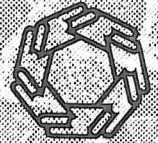
۶. وجود نگاه مادی و عینی به کنشها و واکنشهای صهیونیست‌ها و بی‌توجهی به پیوند عمیق انگیزه‌ها و رویکردهای صهیونیست‌ها با نوع نگرش آنها.

۷. مهمترین نقیصه نبود الگویی مناسب و راه‌گشا در تحلیل هویت صهیونیست‌ها است. در حال حاضر، الگوی حاکم بر تحلیل عرب از صهیونیست‌ها، جمع‌آوری و متراکم ساختن اطلاعات، اسناد و مدارک، بدون ریختن آنها در قالبی معنادار و معنابخش است. منبای تألیف و تنظیم موسوعه اليهود، این اعتقاد است که ذهن آدمی در مواجهه با ورودیه‌هایش به صورت انفعالی عمل نمی‌کند و این‌گونه نیست که بدون هیچ نوع سازماندهی، تنها به ثبت و ضبط آنها بپردازد. ذهن آدمی قوه‌ای است خلاق و ابداع‌گر که واقعیات را از دریچه الگوهای معرفتی و ادراکی خود مورد توجه قرار می‌دهد و داده‌های راه‌یافته را در قالب آن الگوها بازسازی می‌کند. از این رو فرایند ادراک، خود نوعی تفسیر و تحلیل است.

الگو ساختاری است تصویری و مفهومی با قدرت تحلیل، که خود برگرفته از انبوهی جزئیات، حقایق، واقعیتهای و روابط میان آنهاست. الگو، برخی از داده‌ها را که بی‌معنا و نارساست طرد می‌کند و برخی دیگر را که در نظرش معنادار است، نگه می‌دارد، سپس میان آنها ربط و پیوندی خاص ایجاد می‌کند، ربط و پیوندی که در نگاه او با روابط موجود در واقعیت خارجی همخوان است.

با الهام از این باور، دائرةالمعارف یهود برخلاف معمول دائرةالمعارفها، تنها به ارائه مجموعه‌ای از داده‌های پراکنده بسنده نکرده است، بلکه با طراحی و ارائه سه الگوی معرفتی، کوشیده است تا خواننده خویش را از قدرت تنظیم داده‌هایش و معنادار کردن آنها برخوردار سازد.

الگوهای سه گانه‌ای که هر کدام عهده‌دار تبیین بخشی از پدیدارهای یهودی و صهیونیستی است و در نهایت، هر کدام از این الگوها به دیگری منتهی می‌شود و آن را تکمیل می‌کند، عبارتند از:

۱. الگوی گروههای انسانی به کار گرفته شده

جوامع سنتی، وظائفی را که به دلایل خاصی نمی‌توانند عهده‌دار شوند، به این گروهها می‌سپارند. رابطه این گروهها با جامعه خود بر اساس منافع متقابل تنظیم می‌شود و همواره فاصله‌ای معین میان گروه به کار گرفته شده و جامعه او برقرار است. این گروهها به شدت دچار دوگانگی معیارها و ارزشها و نسبت اخلاقی هستند.

۲. الگوی وحدت و یکپارچگی

بر مبنای این الگو، هر آنچه در هستی وجود دارد، به یک گوهر واحد منتهی می‌شود. از این نگاه، عالم به صورت انداموار به هم پیوسته است و تابع قوانین یکپارچه و پنهانی است که همه موجودات را اعم از انسان و غیرانسان فرا می‌گیرد. بنابراین، همه موجودات مادی و طبیعی هستند و در آن میان، انسان هویتی مستقل و فرارونده ندارد. این الگوگاهی خداری با طبیعت و ماده یکی می‌گیرد (وحدت وجود) و گاهی بی‌توجه به خدا و هر عامل معنوی دیگر، همه چیز را تحت سیطره قوانین مادی و طبیعی می‌داند.

۳. الگوی علمانیت جزئی و محدود

بر اساس این الگو، میان نهادهای دینی و نهادهای حکومتی جدایی وجود دارد. جدایی میان دین (با کلیت آن) و حکومت (به معنای همه ابعاد عمومی و اجتماعی زندگی) را می‌توان علمانیت فراگیر نامید. بر اساس الگوی علمانیت محدود، اخلاق همچنان مبنا و مرجع است. این نوع علمانیت، قلمرو وسیعی برای ارزشهای مطلق انسانی و اخلاقی و حتی دینی و می‌نهد و در ابعاد کلی و اهداف نهایی جامعه دخالتی ندارد. تفصیل این الگوها و تبیین معانی نظری موسوعه اليهود به قلم عبدالوهاب مسیری در جلد اول آمده است.

سرویراستار در جایی دیگر، شکل‌گیری ذهنیت و طرز تلقی خود را مرهون متفکرانی چون سعید بسیونی، امیل جرج، محمد مصطفی بدوی، دیوید وایسر، ماکس وبر، زیگموند باومن، کارل مارکس، اسماعیل راجی الفاروقی، روزه گارودی و علی عزت بگوویچ

می‌داند. با این همه، وی از ایمان به وحدانیت خدا و دو بعدی بودن کیان انسانی به عنوان مهمترین منبع الهام خود یاد می‌کند.

در نگارش مدخلهای دائرةالمعارف یهود، نویسندگان زیادی همکاری کرده‌اند. برخی از اینان چون محمد حسنین هیکل، فهمی هویدی، یوسف زیدان، سعید فرید، عزمی بشاره، نظام برکات و خالد الحسن چهره‌های آشنایی هستند.

از امتیازات این دائرةالمعارف، روزآمد بودن آن است. تهیه این دائرةالمعارف از ۲۵ سال پیش شروع شده، اما مدخلهای آن با توجه به داده‌های جدید و رویدادهای تازه بارها بازنویسی شده است. نکته قابل توجه این است که همه مجلدات این دائرةالمعارف در سال جاری میلادی (۱۹۹۹) انتشار یافته است.

بهره‌گیری از دائرةالمعارفهای معروف یهودی از قبیل *Judaica, The Jewish Enc.* و *The universal Jewish Enc.* با توجه به نقاط ضعف آنها، از دیگر ویژگیهای این دائرةالمعارف به شمار می‌رود. از نواقص موسوعه الیهود، ذکر نکردن فهرست منابع مورد استفاده در هر مدخل است؛ البته سرویراستار خود به این نکته توجه داشته و در دفاع از آن، به تکراری بودن بسیاری از منابع مدخلها و نیز گستردگی منابع برخی از مدخلها، که ذکر آنها به چند برابر شدن حجم دائرةالمعارف می‌انجامید، استناد کرده است.

این دائرةالمعارف بر خلاف معمول دائرةالمعارفها بر اساس موضوعات تنظیم شده است و نه بر طبق حروف الفبا، هرچند در جلد هشتم فهرست الفبایی مطالب مجلدات هفتگانه به عربی و انگلیسی آمده است. به علاوه در این جلد، مفاهیم و اصطلاحات اساسی به کار رفته در موسوعه نیز به وضوح تعریف و تبیین شده است و مهمترین رویدادهای تاریخ بشری عموماً و تاریخ فلسطین و یهودیان به طور خاص به ترتیب تاریخی ثبت شده است.

جلد هشتم همچنین حاوی فهرست تفصیلی مطالب هر جلد - و در ضمن آن، هر بخش، باب و مدخل - است. برای مزید اطلاع علاقه‌مندان، این فهرست - با حذف قسمتهای کم اهمیت - یادآوری می‌شود:

جلد اول: چارچوب نظری

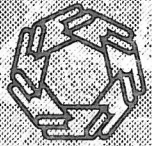
بخش اول: مشکلات نظری

۱. مقدمه

برخی از نارساییهای زبان تحلیلی عرب / موسوعه (دائرةالمعارف) / دائرةالمعارف

دائرةالمعارف یهود

یهودی / دائرة المعارف تحلیلی (نقدی) / دائرة المعارفی با رویکرد جدید / بررسی یک مورد / سه الگوی بنیادین: وحدت‌گرایی، علمانیت فراگیر و گروه‌های به کار گرفته شده / الگوهای سه گانه بنیادین: جادبودن ظاهری و وحدت پنهانی / ساختار دائرة المعارف / حدود و ثغور دائرة المعارف

۲. واژه‌ها: مرجعیت نهایی، مرجعیت فرارونده و پنهان / ارجاع و تحویل و...

۳. شکست الگوی مادی در تفسیر واقعیت انسان

انسان فراتر و انسان فروتر / عقلانیت مادی و ناعقلانیت مادی / انسان انسانی (یا انسان ربانی)

بخش دوم: الگوها به عنوان ابزاری تحلیلی

۱. الگوها: ویژگیها و شیوه ساخت و پرداخت

۲. انواع الگوها

۳. الگوی گزینشی و الگوی ترکیبی

بخش سوم: وحدت و یکپارچگی

۱. وحدت وجود

۲. وحدت‌گرایی یکپارچه و علمانیت فراگیر

بخش چهارم: علمانیت فراگیر

۱. مشکلات تعریف علمانیت

علمانیت: بحث انگیز بودن تعریف / بحث انگیز بودن دو نوع علمانیت: جزئی و فراگیر / مشکلات تعریف علمانیت به عنوان جدایی دین از دولت / مشکلات تعریف علمانیت به عنوان مجموعه‌ای از افکار، عملکردها و برنامه‌های واضح و معین / مشکلات مفهوم علمانیت به عنوان اندیشه‌ای ثابت، ناپیوسته و الگویی.

۲. مشکلات ناشی از آمیختگی قلمرو دلالت و اصطلاح علمانیت

۳. الگوی تفسیری ترکیبی و فراگیر علمانیت

ناکامی جامعه‌شناسی غربی در بسط الگوی ترکیبی و فراگیر علمانیت / به سوی الگوی تفسیری ترکیبی و فراگیر / علمانیت: تعریفی برگرفته از بررسی مجموعه‌ای از اصطلاحات نزدیک به هم و دارای مفاد مشترک یا متداخل

۷. دوگانگی انعطاف ناپذیر، سیالیت فراگیر و بسا تجدّد

۸. علمانیت فراگیر و امپریالیسم

۹. علمانیت فراگیر: تاریخ اجمالی و تعریف

بخش پنجم: گروه‌های به کار گرفته شده

عوامل پیدایش و بسط گروه‌های به کار گرفته شده / برخی از مهمترین گروه‌های به کار گرفته شده / گروه‌های به کار گرفته شده و مزدبگیر / حکومت به کار گرفته شده / ویژگی‌های اصلی گروه‌های به کار گرفته شده / گروه‌های به کار گرفته شده و وحدت‌گرا و علمانی فراگیر

جلد دوم: گروه‌های یهودی: مشکلات بحث انگیز

بخش اول: ماهیت یهود در زمان‌ها و مکان‌های مختلف

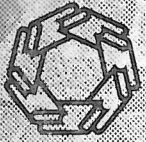
۱. بحث انگیزی گوهر و سرشت یهودی
۲. بحث انگیزی یکپارچگی یهودی و نفوذ یهودی
۳. بحث انگیزی نبوغ فکری و جنایت پیشگی در یهودیان
۴. بحث انگیزی انزوای طلبی و خصایص یهودی
۵. تبعید و بازگشت یا هجرت‌های متعدد و گسترش جمعیت

بخش دوم: یهودیان یا گروه‌های یهودی

۱. گروه‌های اصلی یهودی
۲. گروه‌های یهودی از بین رفته و حاشیه‌ای
۳. بحث انگیزی هویت یهودی
۴. یهودیان و گروه‌های یهودی
۵. بحث انگیزی آمار و عدد یهودیان

بخش سوم: یهودیان یا گروه‌های به کار گرفته شده یهودی

۱. گروه‌های به کار گرفته شده یهودی
۲. گروه‌های به کار گرفته شده یهودی نظامی، اسکانی و اقتصادی
۳. بردگان و یهودیان کاخ نشین

۴. دیگر گروه‌های به کار گرفته شده یهودی (در فحشا، طبابت، مترجمی و...)

هفت آشتان ۲/

بخش چهارم: دشمنی دیگران با یهود و یهودیت

۱. بحث انگیزیِ همیشگی با یهود
۲. برخی از نمودهای مشخص یهودستیزی
۳. دشمنی با یهود و جانبداری از آنها
۴. نسل کشی نازیها و تمدن نوین غربی
۵. برخی از موارد بحث انگیز در نسل کشی یهودیان اروپا توسط نازیها
۶. موارد بحث انگیز در همیاری گروه‌های یهودی و نازیها

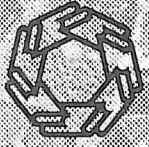
جلد سوم: گروه‌های یهودی: تجدد و فرهنگ

بخش اول: تجدد

۱. از تجدد تا پسا تجدد
۲. علمانیت (و امپریالیسم) و یهودیت و اعضای گروه‌های یهودی
۳. تجدد و اعضای گروه‌های یهودی
۴. روشنفکری یهودی
۵. سرمایه‌داری و گروه‌های یهودی
۶. سرمایه‌داران عضو گروه‌های یهودی در جهان (به جز آمریکا)
۷. سرمایه‌داران عضو گروه‌های یهودی در آمریکا
۸. سوسیالیسم و گروه‌های یهودی

بخش دوم: فرهنگ‌های گروه‌های یهودی

۲. آداب و رسوم گروه‌های یهودی (پوشاک و خوراک)
۳. هنرهای تجسمی و گروه‌های یهودی
۴. موارد بحث انگیز در موزه‌های یهود
۵. موسیقی و رقص و گروه‌های یهودی
۶. طنز، کمدی و سینما و گروه‌های یهودی
۷. ادبیات یهودی و صهیونیستی
۸. ادبیات مکتوب عبری

۹. ادبیات ییدیشی (نوعی لهجه آلمانی با آمیزه‌هایی از زبان عبری)

۱۰. زبانها و لهجه‌های گروه‌های یهودی

۱۱. اندیشمندان عضو گروه‌های یهودی

۱۲. فیلسوفان عضو گروه‌های یهودی

۱۳. جامعه‌شناسان عضو گروه‌های یهودی

۱۴. روانشناسان عضو گروه‌های یهودی

۱۵. تعلیم و تربیت در گروه‌های یهودی و تعلیم و تربیت تا دوران جدید

۱۶. تعلیم و تربیت نزد گروه‌های یهودی در دوران جدید

جلد چهارم: گروه‌های یهودی: تاریخ

۱. موارد بحث انگیز در تاریخ یهودیت:

تاریخ یهود یا تاریخ گروه‌های یهودی / تاریخ مقدس یا توراتی / نگرش‌های یهود به تاریخ / نگرش صهیونیسم به تاریخ / گذشته و آینده یهود / تقدیر و سرنوشت یهودی / تداوم یهود / تمرکز جغرافیایی یهود / معبد اول و دوم / مشترک المنافع یهودی / یوسیفسوس / نحمان / هاینریش گرایتز / توین بی / تاریخ عبرانیها / تاریخ اقتصادی یهود / تاریخ اندیشه یا تمدن یا فرهنگ یهودی

۲. قالب‌های خود مختاری

۴. اقوام سامی: آشوریها و بابلیها

۵. اقوام دیگر سامی: عاموریان / ادمویان / عامونیان / موآبیان / آرامیان / سوریه / آرامیان دمشق / آرامیان نهرایم / کنعانیان / اقوام هفتگانه کنعانی و...

۷. عبرانیها:

عبرانی‌ها: تاریخ / آپيرو (خاينرو) / ابيرو - ابيري (عبري) / كوه سينا / شبه جزيره سينا / فلسطين / سرزمين كنعان / مملكت يهودا / بيت ايل / شكيم / جلعاد / سامرة / جليل / غزه / طبرية / خليل / صفد / اريحا / قدس و نامهای آن / قدس و جایگاه آن در تلقی دین یهود / قدس و تاریخ آن / قدس و یهودی کردن آن / بیت المقدس / اورشلیم

۸. دوره پدران: مرحله پاتریارکی / ابراهیم / اسماعیل / اسحاق / عیسو / یعقوب / یوسف

/ موسی / هارون

۹. نفوذ یا هجوم عبرانیها به کنعان:

یوشع بن نون / اسباط / قبایل دوازده گانه عبری / روبین / شمعون / یساکار / زبولون

بنیامین / دان / نفتالی / جاد / آشیر / افرایم منسه / لاویان / قبیله لای / قبیله یهودا /
۱۰. دوران داوران:

داور / روت / دبور / جدعون / شمشون

۱۱. پرستش در بنی اسرائیل:

قربانی‌ها / کهانت / کاهن اعظم / بعل / گوساله طلایی / ترافیم و ایفود / خیمه اجتماع /
تابوت عهد (تابوت شهادت)

۱۲. معبد و عبادت اصلی قربانی / جایگاه معبد در تلقی یهودی / معبد سلیمان / معبد
هیروودیس / معبد دوم / معبد سوم / مراسم پرستش در معبد / قدس الاقداس / کوه معبد /
حج / ویرانی معبد / تجدید بنای معبد دیوار ندبه / دیوار غربی / معبد اونیاس
۱۳. کشور متحد عبرانی

شاهان و شاهنشاهی / شاؤول / یوناتان / داود / سلیمان

۱۴. مملکت جنوبی و شمالی

مملکت جنوبی (یهودا) / مملکت شمالی (یسرائیل) / یزبعم اول / زحبعام / آسا /
عمری / آخاب و ایزابل / احزیا / یاهو / یوآش و...
۱۵. تبعید آشوری و بابلی:

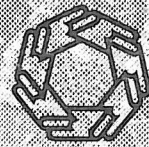
تبعید آشوری و بابلی / اسارت آشوری و بابلی / قبایل دهگانه مفقود اسرائیل / جدلیا
۱۴. پارسها

پارسها (مادها، هخامنشیان و ساسانیان) / آیین زرتشت / کورش کبیر / داریوش
اول، هوخشتره / خشایارشا / استر / نجمیا / عزرا
۱۵. یونانیها

یونانیها (سلوکیان) / اسکندریه / هلنیسم / اسکندر مقدونی / آنتیوخوس چهارم /
مکابیان / خاندان حشمونی / یوحنا هیرکانوس اول / ارسطو پولس اول / الکساندر
یانایوس / سالومی الکساندر / هیرکانوس دوم / ارسطو پولس دوم / آنتی جونوس دوم /
ارسطو پولس سوم

۱۶. رومی‌ها

تیتوس / تراژان / آدریان / حاکمان رومی / ژولیوس الکساندر / اتینوس / مالیات
یهودی / انتی پاتر / هیروودیس / قسطنطین اول
۱۷. شورشهای یهودی بر ضد سلوکیان و رومیان

هفت آستان / ۲

بخش دوم: تاریخ گروه‌های یهودی در جهان اسلام

۱. خاور نزدیک در گذشته و پس از گسترش اسلام
خاور غربی پیش و پس از اسلام / اهل ذمه در اسلام / جهان اسلام از زمان گسترش اسلام تا سقوط بغداد به دست مغول
۲. اسپانیای اسلامی (اندلس)
۳. دولت عثمانی و دولت ایران پس از اسلام
حمایت از یهود / ایران از زمان حاکمیت خاندان صفوی تا زمان حاضر
۴. جهان عرب از قرن نوزدهم
گروه‌های یهودی در جهان عرب از نیمه قرن نوزدهم: آمار / شگرد مهاجرت / تقسیمات دینی و نژادی / تحول یافتن به عامل اسکانی

بخش سوم: تاریخ گروه‌های یهودی در کشورهای غربی (بویژه در دوران جدید)

۱. زمین داری در غرب و ریشه‌های قضیه یهود:
قرون وسطی / پیمانها، امتیازات و پشتیبانی / حق برده گیری یهود / انجمنهای سرّی یهود / مرگ سیاه
۳. امپراتوری بیزانس مسیحی و اسپانیای مسیحی
۴. فرانسه: از قرون وسطی تا انقلاب فرانسه / از انقلاب تا کنون
۵. انگلستان: از قرون وسطی تا رنسانس / از رنسانس تا کنون
۶. آلمان: از قرون وسطی تا رنسانس / از رنسانس تا کنون / بیسمارک
۷. اتریش، هلند و ایتالیا
۸. لهستان قبل از تجزیه (بیدایش یهودیان بیدیشی): یهودیان شرقی اروپا / لهستان تا قرن شانزدهم / برجستگان لهستانی (شلاختا) / معبد یا قلعه
۹. لهستان از زمان تجزیه تا کنون
۱۰. روسیه تزاری تا سال ۱۸۵۵: روسیه از قرن نهم میلادی تا اولین تجزیه لهستان / روسیه از تجزیه لهستان تا سال ۱۸۵۵ / الکساندر اول / نیکولای اول / شهرکهای یهودی در روسیه
۱۱. روسیه تزاری تا انقلاب: روسیه از ۱۸۵۵ تا ۱۸۸۱ / تجدّد در روسیه تزاری / الکساندر دوم / روسیه از ۱۸۸۱ تا انقلاب بلشویکی / الکساندر سوم / نیکولای دوم / قوانین ماه مه

۱۲. اتحاد شوروی: از سال ۱۹۱۷ تا جنگ جهانی دوم / از جنگ جهانی دوم تا زمان حاضر

۱۳. یهودان بیدیشی در اوکراین، رومانی و مجارستان

۱۴. آمریکای لاتین: گروههای یهودی در آمریکای لاتین: ویژگیهای اساسی جمعیتی هویت کارکردها اتخاذ وطن در آرژانتین رابطه با برگزیدگان حکومتی / نگاهی مقایسه‌ای

به گروههای یهودی در آمریکای لاتین و ایالات متحده آمریکا

۱۵. آفریقای جنوبی، کانادا، استرالیا و زلاندنو

۱۶. ایالات متحده تا نیمه قرن نوزدهم: دوره استعمار / مرحله اول آلمانی / مرحله دوم آلمانی

۱۷. ایالات متحده از نیمه قرن نوزدهم تا ۱۹۷۱: آغاز دوره بیدیشی / پایان دوره بیدیشی و پیدایش یهودیان آمریکایی / یهودیان جدید یا آمریکاییهای یهودی

۱۸. یهودیان جدید یا آمریکاییهای یهود در زمان حاضر: آمار و ویژگیهای اصلی جمعیتی / کارکردها / ادغام دینی و فرهنگی (آمریکایی شدن یهودیان جدید) / یهودیان جدید و صهیونیسم / رابطه جامعه یهودی در ایالات متحده با سیاهان آمریکا / تشکیلات و انجمنهای یهودی

جلد پنجم: یهودیت: مفاهیم و فرقه‌ها

بخش اول: یهودیت: برخی از ابعاد بحث انگیز

۱. بحث انگیزی ترکیب و تراکم جغرافیایی و شریعت شفاهی

۲. بحث انگیزی وحدت‌گرایی یهودی

۳. بحث انگیزی رابطه آیین غنوصی (عرفان) و یهودیت

۴. بحث انگیزی رابطه یهودیت و صهیونیسم

بخش دوم: مفاهیم و باورهای اساسی یهودیت

۱. خدا

برداشت یهود از خدا / توحید / اسماء خدا / تقدیس اسم / ایل / یهوه / الوهیم /

ادونای / شدای

۲. قوم برگزیده

قوم مقدس / بازماندگان شایسته / کنیسه بیسرائل / عهد و پیمان

سهیون / سرزمین مقدس / ارض موعود / حرمت زندگی انسان یهودی

۴. کتابهای مقدس دینی

عهد قدیم / تورات / کتاب / سفر / اصحاح / اسفار پنجگانه موسی / تاناخ / کتاب مقدس / مزوزا / ترگوم / وولگات / پشیطا / ترجمه سبعینیه / سفر پیدایش / سفر خروج / سفر لاویان / سفر اعداد / سفر تثنیه / وصیتهای دهگانه / کتاب ایوب / کتاب امثال / کتاب جامعه / کتاب مزامیر / کتاب غزل غزلها / کتاب مرثی / تفسیر عهد قدیم / نقد عهد قدیم / کتابهای مستور (اپوکریفا) / کتابهای منسوب / دست نوشته های بحرالمیت

۵. پیامبران و نبوت

سموئیل / الیاس / یونس / هوشع / اشعیا / میکا / عاموس / ناحوم / صfnیا / ارمیا / حبقوق / دانیال / حزقیال / حجی / زکریا / ملاکی / عوبدیا / یوئیل / یهودیت حاخامی (تلمودی)

یهودیت ربّانی / یهودیت بنیادگرا / یهودیت کلاسیک / تلمود: تاریخ / بخشهای تلمود / موضوعات اساسی تلمود / ویژگیهای اساسی تلمود / تلمود و اعضای گروههای یهودی / کتابهای تفسیر (میدراش) / میشنا / گمارا / تشریح / هلاخا / تفسیرهای اسطوره‌ای / آگادا / فتاوی / قواعد تکمیلی / عرفها / تصمیمات / پیلپول / برایتا / توسفتا / شولحان آروخ

۷. فقیهان (حاخامها)

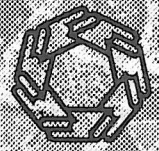
کاتبان (سوفریم) / زوگوت / معلمان میشنا (تنائیم) / هیلل اول / شمای / یوحنّان زکای / گملئیل دوم / عقیبا بن یوسف / یهودا هتّاسی / الیشع بن ابویاه / شارحان (امورائیم) / آشی / مفسران / فقیهان (گائون‌ها) / سعید بن یوسف فیومی (گائون سعدیا) / صاحبان شروح اضافی (توسافوت) / گرشوم بن یهودا / موسی بن نحمان / بن گرشون و...

۸. قبالا

تصوف یهودی / تاریخ قبالا / عوامل نفوذ مردمی قبالا و حاکمیت آن بر تلقی و ذهنیت دینی یهود / عوامل کاهش نفوذ قبالا / موضوعات اساسی قبالا و ساختار اندیشه‌های آن / بحیر / تجلیهای نورانی دهگانه (سفیروت) / یکی شدن با خدا / تفسیرهای عددی (گماتریا) / تجلی مونث خدا (شخینا) / مراحل هستی

۹. قبالی زوهری و قبالی لوریانی

زوهر / قبالی نبوی / ابراهیم ابو العافیة / شراره‌های الهی / اصلاح خللهای هستی

تیتون) / اسحاق لوریا / حیم و بطال / یوسف بن طبول / آدولف گلینک و...

۱۰. سحر و قبلاهی مسیحی

گولم / نوستراداموس / ساموئل فولک / فلافیوس میترا دیتس / پاولوس رسیوس

۱۱. شعایر دینی

اوامر و نواهی / سفارشها / ختان / سن بلوغ / موی صورت (ریش) / غذا و قوانین
خاص آن در یهودیت / غذای شرعی / ذبح شرعی / سبت / دعای شروع سبت / دعای
پایان سبت / روزه / روزه روز دهم

۱۲. معبد یهودی

لوحه‌های شریعت (عهد و شهادت) / تابوت / طومارهای شریعت / طومارهای
پنجگانه / مگیلوت / شمعدان (مینورا)
۱۳. حاخام (رهبر دینی گروه یهودی)

زبی / رابای / ربانیها / خبرها / مرتل (مرثیه خوان) / واعظ

۱۴. نمازها و دعاها

نمازهای یهودی / دعاها (مناجات و لعن) / لعنها / شمع / دعاهاى هجده گانه / نماز
پایانی / نماز نافله / دعا برای حکومت / خواندن تورات / نذرها / تسبیحها /
نمازنامه‌های یهودی / نمازنامه‌های عید / وضو / نصاب شرعی / شال نماز (طالیت) ...
۱۵. غیر یهودیها و مسأله طهارت

گویم / شیکسا (زن غیر یهودی) / شریعت نوح / اختلاط ممنوع میان گیاهان و
حیوانات / طهارت و نجاست / گاو کوچک قرمز / غسل
۱۶. خانواده

زن یهودی / جنسیت / زنا / ازدواج / سند ازدواج / ازدواج بیوگان / طلاق شرعی /
طفل نامشروع

۱۷. تقویم یهودی

۱۸. اعیاد یهودی

عیدهای بزرگ / عید آغاز سال یهودی / سوکوت / سوکاه / عید کیبور / روز مغفرت
/ عید فصح / نان فطیر / کتاب مراسم عید فصح / عید استقلال / روز یادبود / عید هفته‌ها
/ سال یوبیل و...

۱۹. اندیشه آخرت

آخرت یا عالم دیگر / روز واپسین / روز خدا / روز حساب / انگیزش مردگان /

تناسخ جانها / جاودانگی روح / مرگ / خودکشی / دفن و مدفنها / تشریح / کيفر و پاداش / بهشت / سرزمین مردگان / جهنم / فرشتگان / کزّویان / جن و شیطان / عزرائیل

۲۰. مسیحا و مسیحاگروی

ابوعیسی اصفهانی / یودگان / داودالزّائی و...

بخش سوم: فرقه‌های یهودی

۱. فرقه‌های دینی یهود (تا قرن اول میلادی)

اختلافات دینی / بحران یهودیت / سامریها / فریسیان / صدوقیان / غیوران / فقیران / مغاریان / پرستشگران خدای یگانه

۲. یهودیت و اسلام

اسلامی کردن یهودیت و یهودی کردن اسلام / عنان بن داود / بنیامین بن موسی نهاوندی / ابویوسف یعقوب / اسرائیلیات / عبدالله بن سبا / کعب الاحبار / ساموئیل بن عباس

۳. یهودیت و مسیحیت

مسیحی کردن یهودیت / پسر خدا / مسیح (عیسی بن مریم) / یهودی کردن مسیحیت / میراث یهودی - مسیحی / ارتداد (به ویژه مسیحی شدن) / بشارت به یهودیت / یهودی شدن و یهودی کردن / جرج جوردن

۴. حسیدیسیم

حسید / تاریخ حسیدیسیم / حسیدیسیم و حلولیت / صدیق / خانواده‌ها، گروه‌ها و جنبشهای حسیدیسیم / مخالفان / تأثیر حسیدیسیم در تلقی و ذهنیت یهودیت معاصر / حسیدیسیم و صهیونیسم و...

۵. یهودیت اصلاح‌گرا

تاریخ اصلاح‌طلبی / اندیشه‌های دینی اصلاح‌طلبان / یهودیت پیشرو / یهودیت لیبرال / کنگره‌های حاخامی / کنگره مرکزی حاخامهای آمریکایی / پژوهشکده دینی یهود / انجمن جهانی یهودیان پیشرو / دیوید فراید لاندرو و...

۶. یهودیت بنیادگرا

تاریخ یهودیت بنیادگرا / اندیشه‌های دینی یهودیت بنیادگرا / اتحادیه حاخامهای بنیادگرا در آمریکا و کانادا / شورای حاخامی در آمریکا / یهودیت بنیادگرا و صهیونیسم / سامسون هیرش و...

۷. یهودیان محافظه کار

تاریخ یهودیان محافظه کار / اندیشه‌های دینی / یهودیت تاریخی / انجمن یهودیان سنتی / ماسورتی / معبد متحد آمریکا / دانشکده یهودی الهیات / انجمن آمریکایی حاخامها / یهودیت محافظه کار و صهیونیسم / شورای معابد در آمریکا / اسحاق لیزرو...
۸. تجدد و علمانیت در یهودیت

۹. یهودیت و اعضای گروههای یهودی و پساتجدد

همکاری یهودیت و اعضای گروههای یهودی و پساتجدد / هرمنوتیک یهودی / ساز و کارهای هرمنوتیک / هرمنوتیک و روشنفکران یهود / برخی از اصطلاحات پساتجدد و رابطه آنها با یهودیت و اعضای گروههای یهودی و ...

۱۰. یهودیت میان الهیات مرگ خدا و الهیات آزادی بخش

یهودیت در دوران پساتجدد / الهیات جاودانگی / ایتی هلسوم و ...

۱۱. عبادتهای جدید

در مغرب زمین / فراماسونری: تاریخ و افکار / فراماسونری و یهودیت و گروههای یهودی / افرایم هرشفیلد / بهائیت / گروه تمدن اخلاقی / یهودیت فمینیست / انحراف جنسی / غذای یهودی / بازیهای توراتی

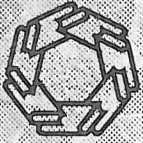
جلد ششم: صهیونیسم

بخش اول: نقاط بحث‌انگیز و موضوعات اساسی

۱. تعریف صهیونیسم
۲. جریانات صهیونیستی
۳. قرارداد صامت [بی‌سر و صدا] میان تمدن غرب و جنبش صهیونیسم
۴. اجرایی کردن قرارداد
۵. صهیونیسم و علمانیت فراگیر
۶. زبان فریبکارانه صهیونیسم

بخش دوم: تاریخ صهیونیسم

۱. اولین برنامه ریزیهای صهیونیسم: هجوم صلیبی‌ها
۲. صهیونیسم غیر یهود (مسیحی)
۳. صهیونیسم غیر یهود (علمانی)

۴. صهیونیسم جویای وطن
۵. مؤسسات اسکانی
۶. صهیونیسم اسکانی
۷. تئودور هر تزل
۸. صهیونیسم سیاسی
۹. صهیونیسم عام
۱۰. صهیونیسم کارگری
۱۱. صهیونیسم قومی - دینی
۱۲. صهیونیسم قومی علمانی
۱۳. صهیونیسم جغرافیایی
۱۴. حکومت دو قومیتی

بخش سوم

۱. سازمان جهانی صهیونیسم
۲. لابی یهودی و صهیونیستی [گروههای فشار صهیونیستی]
۳. جنبش صهیونیستی در ایالات متحده
۴. صهیونیسم و جمع آوری تبرّعات

بخش چهارم: صهیونیسم و گروههای یهودی

۱. موضع صهیونیسم و اسرائیل نسبت به گروههای یهودی در جهان
۲. موضع گروههای یهودی نسبت به صهیونیسم
۳. مخالفت یهودیان با صهیونیسم
۴. شخصیتها و سازمانهای یهودی مخالف صهیونیسم

جلد هفتم: اسرائیل وطنی آرمانی صهیونیسم

بخش اول: نقاط بحث‌انگیز روند عادی‌سازی و حکومت به کار گرفته شده

۱. بحث‌انگیزی روند عادی‌سازی
۲. حکومت به کار گرفته شده صهیونیستی

بخش دوم: حکومت اسکانی

۱. استعمار اسکانی صهیونیستی
۲. جایگیر و ماندگار بودن استعمار صهیونیستی
۳. کوچانیدن و کوچیدن یهودیها
۴. کوچ یهودیان شوروی

بخش سوم: نژادپرستی و تروریسم صهیونیستی

۱. نژادپرستی صهیونیسم
۲. تروریسم صهیونیستی - اسرائیلی تا سال ۱۹۴۸
۳. تروریسم صهیونیستی - اسرائیلی از سال ۱۹۴۸

بخش چهارم: نظام اسکانی صهیونیستی

۱. اسکان و اقتصاد
۲. توسعه جغرافیایی یا تسلط اقتصادی
۳. نظام سیاسی اسرائیل
۴. نظریه امنیت

بخش پنجم: بحران صهیونیسم و مشکل اسرائیل

۱. بحران صهیونیسم
۲. واکنش صهیونیسم - اسرائیل در برابر بحران
۳. مشکل اسرائیل و وحدت‌گرایی صهیونیستی
۴. مشکل فلسطین

